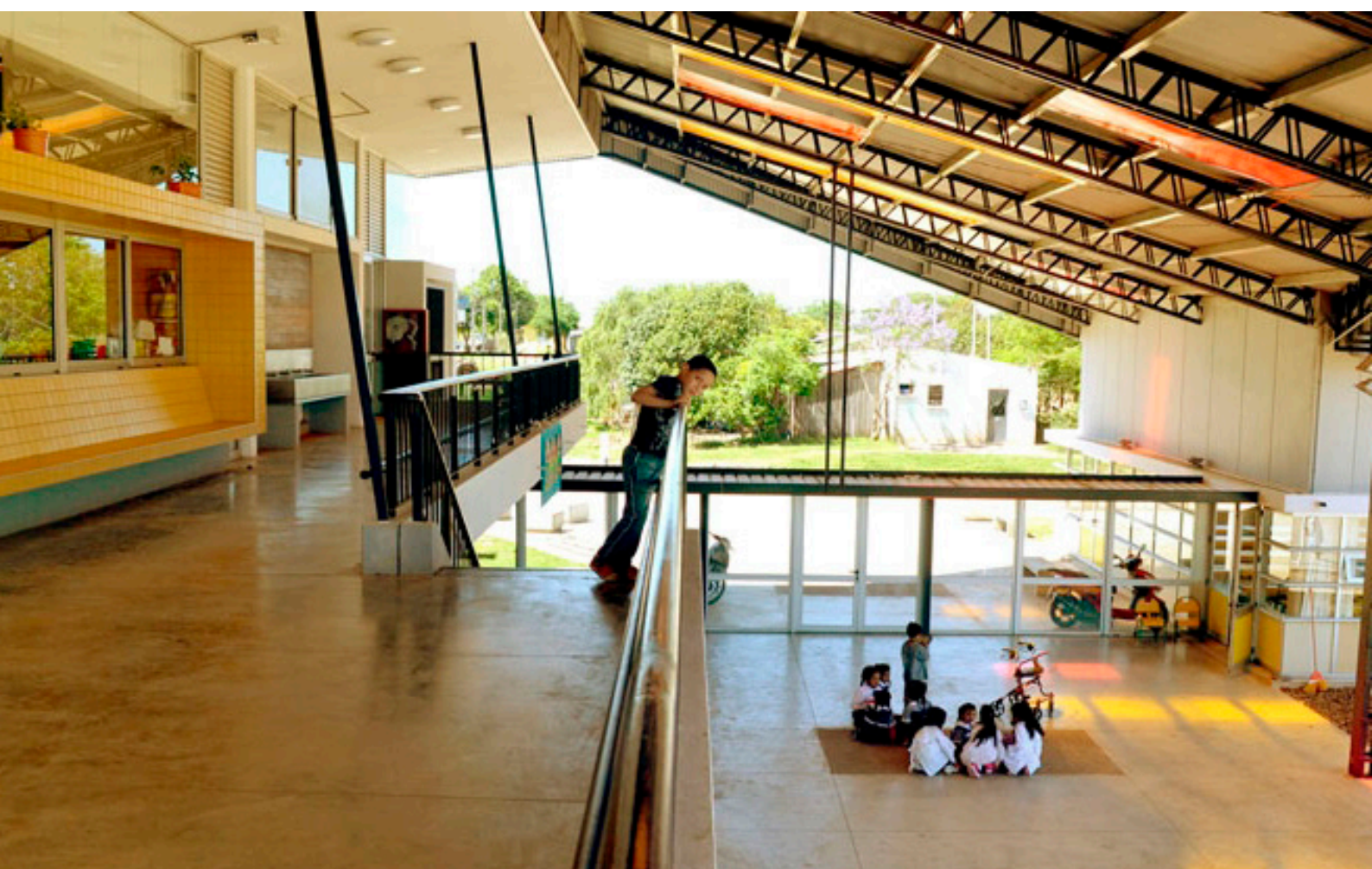

L'EDUCACIÓ A TEMPS COMPLET A URUGUAI

Las escuelas de tiempo extendido

1ª edició: febrer 2018

Edició: Fundació Jaume Bofill

Autoria: Raquel Moreno - D-CAS, SL - Col·lectiu d'Analistes Social

Disseny i maquetació: Xevi Riera - clou.cat

Copyright: Fundació Jaume Bofill

Reconeixement - Compartir igual (by-sa) - Internacional:

Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la distribució de les quals cal fer-se amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

CONTINGUTS

Introducció	4
Història i evolució de les Escoles de Temps Estès	7
Marc normatiu	8
La posada en marxa d'una Escola de Temps Estès	9
Les Sales Docents de Coordinació entre professionals	12
Inclusió i personalització dels itineraris	14

INTRODUCCIÓ

Les Escoles de Temps Estès sorgeixen a Uruguai en resposta a tres grans necessitats interrelacionades o interdependents: la primera **l'equitat**. Les autoritats responsables eren plenament conscients de les desigualtats existents entre aquells alumnes que, fora de l'horari lectiu, desenvolupaven tota una sèrie d'activitats privades que complementaven el seu aprenentatge i/o que pertanyen a famílies amb un major capital cultural que poden fer un millor acompanyament a l'escolarització. En l'altre extrem tindríem a tota una sèrie d'infants que viuen en entorns socioeconòmics i culturals desfavorits. En aquest sentit, i per dimensionar les desigualtats existents, a Uruguai, la quantitat de nens de 0 a 5 anys sota la línia de pobresa el 2002 en el total del país urbà, segons l'Institut Nacional d'Estadístiques, va ser del 46,6% i en el grup de 6 a 12 del 41,9%¹.

Molt relacionat amb aquest punt es planteja la necessitat **d'integració**. L'Escola de Temps Estès vol ser un format atractiu que atragui i retengui els sectors mitjos i mitjos alts, donant prestigi a l'educació pública y afavorint la integració democràtica dels alumnes de diferents classe social. Pretén ser una institució que afavoreixi la identitat, el sentiment de pertinença i la visió comuna.

Finalment, pretén respondre també a les necessitats de **conciliació** de les famílies. Si bé aquesta no apareix com a motivació en els documents més oficials, el cert és que així ho expressen les escoles que decideixen donar el pas. Les escoles que no estan adherides a aquest programa acostumen a tenir horaris de 4 hores que no inclouen el dinar. Això dificulta en gran mesura la conciliació de les famílies, especialment d'aquelles on tots dos membres principals treballen, modalitat cada vegada més estesa².

Així, responent a aquestes tres necessitats, l'Escola de Temps Estès neix com una proposta educativa que assegurí aprenentatges significatius en totes les àrees de coneixement així com en els aspectes socials i culturals. Per a això, cada comunitat escolar impulsa alternatives de com estendre i organitzar la jornada amb la presència de talleristes i professors que propicien la generalització de l'ensenyament d'altres llengües (anglès, portuguès, italià), la universalització de l'Educació Física (recreació, esports, campaments), l'accés més ampli a les noves tecnologies (internet, correu, plataformes educatives, pissarres digitals, vídeo conferències) i l'expressió i el coneixement artístic (música, teatre, plàstica, literatura, corporal)³.

1 Val a dir que, tot i aquest índex de pobresa, les taxes d'alfabetització a Uruguai són de les més altes a llatinoamèrica. En l'índex de Desenvolupament Humà de les Nacions Unides, Uruguai (0955) està en el lloc número 32 de cobertura d'educació a nivell mundial i en el número 2 de Llatinoamèrica. Els països amb major accés a l'educació d'Amèrica Llatina són Cuba (0993), Uruguai (0955) i l'Argentina (0946)

2 A Uruguai, segons l'Institut Nacional d'Estadística d'Uruguai, la taxa d'activitat femenina a l'any 2016 era de 50,2%. Per tenir un marc de referència comparatiu, la de Catalunya actualment es situa en 56,8% (Idescat)

3 Florit, Hector (Director General del C.E.I.P): "Escoles de Temps Estès" a Extender el tiempo en la Escuela. Innovar, mejorar y construir un formato. CEIP 2014. Montevideo. Disponible en línia: <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

Mostra imatges d'algunes de les Escoles de Temps Estès:

Escola N° 65

Escola n°80

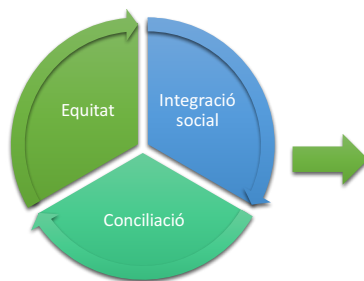

Escola n° 76

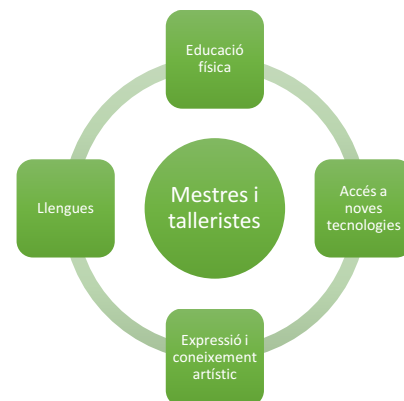

Escola N° 7

Necessitat de...

Escoles de Temps Estès
proposta educativa que
estén i organitza la jornada
per garantir l'aprenentatge
de totes les àrees i aspectes
socials i culturals.

La variable temps té un gran significat en aquesta proposta educativa. Ara bé, la clau radica en la transformació de més temps a l'escola en una veritable extensió pedagògica. Així, segons aquesta proposta el temps s'ha de concebre en forma flexible per a que permeti modificar les formes d'ensenyar, d'aprendre i la mateixa organització escolar. El major nombre de temps ha d'anar de la mà d'una oferta pedagògica enriquida a nivell disciplinar i metodològic, que reconegui i valori per igual les diferents capacitats dels seus alumnes i organitzi una proposta on tothom pot avançar.

En aquesta línia, un dels elements que identifiquen les escoles de Temps Estès és la integralitat de la seva proposta. L'alumne és concebut com una persona capaç de pensar, d'actuar i de sentir. L'orientació cap a l'Àrea de Coneixement Artístic, durant l'extensió horària està pensada des d'aquesta perspectiva integradora. Això és possible perquè el format de Temps Estès no suposa només un canvi en el funcionament escolar, sinó que exigeix modificacions més profundes que pretén l'extensió del temps pedagògic. Aquest temps extra, té algunes característiques que l'identifiquen i enforteixen: apareixen altres lògiques i altres sabers que enriqueixen al centre, deixa de ser l'escola un lloc on ensenyen exclusivament els mestres per sumar-se altres docents (professors d'educació física, de llengües estrangeres, de literatura, de música, d'arts visuals, de teatre, de literatura, etc.). Aquests docents treballen en diversos espais i moments amb tots els alumnes de l'escola, permetent un major coneixement de les seves capacitats i potencialitats, que potser haurien passat inadvertides de no donar-se aquesta diversitat en la proposta.

En aquesta interrelació reflexiva entre els diferents docents del centre escolar es garanteix la unitat i integralitat de la proposta on el nen es beneficia de rebre, al llarg de tota la jornada escolar, un coneixement no fragmentat.

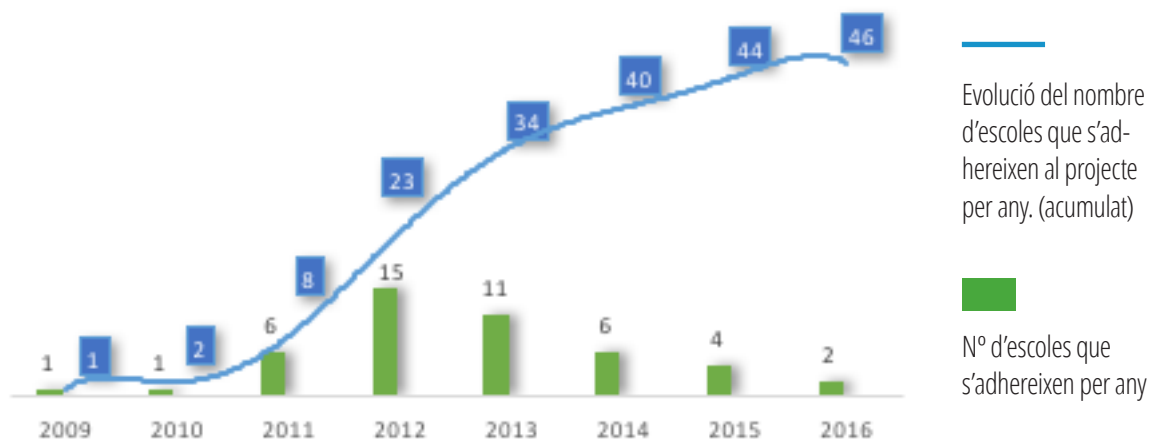
“La Escuela de Tiempo Pedagógico Extendido debe ir impregnándose de a poco de una forma de ver y hacer la escuela desde una mirada única. En nuestro primer año era común circular por los pasillos y escuchar: «el tiempo curricular y el tiempo de los talleres», ahora un año después somos conscientes que tenemos una Escuela en sintonía con el arte que cuenta con siete horas de horario curricular” (Escuela N°7) ⁴

HISTÒRIA I EVOLUCIÓ DE LES ESCOLES DE TEMPS ESTÈS

L'any 2003 apareix la primera Escola de Temps Estès, l'escola N° 17 de Pràctica situada a Montevideo al barri Pocitos sobre l'avinguda Brasil. En aquest moment i per una proposta concreta de la Inspecció de Pràctica, es van modificar aspectes substancials en el funcionament d'aquest centre escolar. La motivació que va portar a aquest trànsit entre una escola d'horari simple a una d'horari estès, va estar relacionada amb les necessitats de la comunitat, l'extensió pedagògica com es va dir en aquell moment, permetria superar els problemes de les famílies, atenent als nens en un horari més ampli.

A partir de l'any 2009, i motivat per la publicació de les “Orientacions de Polítiques Educatives” del Consejo de Educación Inicial y Primaria (CEIP) ⁵, altres centres educatius del país van començar a adherir-se al projecte sent els anys 2012 i 2013 els de màxim creixement. Actualment són 46 les escoles adherides, que representen el 4% del conjunt de centres educatius del país i atenen a uns 9.200 alumnes ⁶.

Evolution of the number of schools that adhere to the program of Extended Time School (2009-2016)

⁴ Testimoni recollit a Extender el tiempo en la Escuela. Innovar, mejorar y contruir un formato. CEIP 2014. Montevideo. Disponible en línia: <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

⁵ Presentat davant el Consell Directiu Central (CODICEN) i el Parlament de Uruguai, aquest document va marcar els programes e iniciatives a complir fins l'any 2015 i va fonamentar les sol·licituds de pressupost.

⁶ <http://www.ceip.edu.uy/ctx-historia>

MARC NORMATIU

El Reglament⁷ de Temps Estès publicat per Circular N ° 108 del 21 d'octubre de 2013 del CEIP, és el marc normatiu que especifica les característiques de les escoles que es transformin a aquesta modalitat. Aquest reglament s'aprova en considerar que una nova categoria institucional implica un ajust normatiu que asseguri la coherència i la seguretat jurídica en tots els aspectes: condicions salarials, treball docent i no docent.

Pel que fa al funcionament de les Escoles de Temps Estès el Reglament especifica les següents característiques:

En quant a horari i organització

Les Escoles de Temps Estès funcionen en un règim de 7 hores diàries, oferint a la totalitat dels seus alumnes servei de dinar en el saló menjador del centre⁸. Les quatre hores curriculars⁹ es compleixen amb mestres de grau entre les 13.00 i les 17.00 hores. Les tres hores curriculars de Temps Estès són ateses per Professors Especials, Professors d'Educació Física i Mestres en funció de Talleristes, entre les 10.00 i les 13.00¹⁰. L'horari per dinar és en tots els casos entre les 12.00 i les 13.00, espai de temps en què els alumnes seran atesos pels professors especials, Mestres Talleristes i el personal de l'Equip de Direcció que estarà present durant tota la jornada.

Simultàniament al dinar es desenvolupen tallers, jocs planificats i espais de lliure activitat; totes aquestes activitats tenen un docent a càrrec de forma que els alumnes puguin integrar-se a les mateixes a mesura que es retiren del menjador.

En quant al personal docent i càrrega horària obligatòria

Director/a	40 hores	Coordinació inclosa (2h setmanals)
Subdirector	40 hores	Coordinació inclosa (2h setmanals)
Mestre Adscrit (Només a centres de més de 10 grups)	40 hores	Coordinació inclosa (2h setmanals)
Mestre	20 hores	+ 2 hores de coordinació setmanal
Mestre amb funció de Tallerista	20 hores	Coordinació inclosa (2h cada quinze dies)
Professor Educació Física i Professor de Segones Llengües	20 hores	Coordinació inclosa (2h cada quinze dies)
Professor especials	20 hores	Coordinació inclosa (2h cada quinze dies)

7 http://www.ceip.edu.uy/documentos/2013/normativa/Circular108_13.pdf

8 Com veurem més endavant, la transformació a una Escola de Temps Estès implica la reorganització d'espais. Algunes de les escoles adherides, per la manca d'una sala de menjador propiament dita, han hagut d'adaptar altres sales fent-les servir de forma polivalent.

9 Aquest és el mínim denominador comú a totes les escoles públiques d'Uruguai

10 Tot i que no apareix al reglament, sí que en alguns de relats de centres educatius que han fet la transició a Escola de Temps Estès es parla de que els tallers tenen estatus curricular. A partir de les entrevistes en profunditat caldrà explorar amb més detall aquest aspecte.

Hi ha un canvi molt important en aquestes escoles en referència al que es venia observant tradicionalment ja que apareix amb gran força la figura dels professors especials i talleristes. En l'horari estès els alumnes estan atesos en diversos dels tallers per docents que no són mestres i queden sota la seva absoluta tutela. Aquests talleristes (formats en arts visuals, literatura, teatre, expressió corporal, música, dansa, anglès, educació física, etc.) enriqueixen als col·lectius docents, perquè tenen una formació específica potent que en posar-se en contacte amb els mestres, opera generant processos d'innovació educativa. Els docents es nodreixen amb les propostes dels professors especials que són generalment més flexibles. El treball conjunt està garantit a partir de les Sales de Coordinació que tenen una càrrega horària específica en la jornada laboral dels professionals: 2 hores setmanals en el cas de càrrecs directius i mestres i 2 hores quinzenals el cas de professors especials. Tots aquests elements seran més extensament desenvolupats en apartats posteriors.

LA POSADA EN MARXA D'UNA ESCOLA DE TEMPS ESTÈS

Segons el marc normatiu, les escoles que vulguin adherir-se al projecte han de redactar un Projecte de Transformació a Temps Estès. El reglament abans esmentat regula els documents que han d'acompanyar la proposta:

- Registre d'acceptació dels pares de tots els alumnes
- Registre d'acceptació dels mestres del centre
- Cos docent amb formació en les àrees, camps conceptuals i disciplines que integren el Programa d'Educació Inicial i Primària
- Informe de l'arquitecte resident sobre l'estat de l'edifici escolar i les possibilitats de funcionament sense realitzar obres majors. Descripció de les modificacions necessàries amb memòria descriptiva.

La proposta de Temps Estès està pensada perquè els centres exerceixin la seva **autonomia pedagògica**. No es pot parlar d'un format rígid, igual per a totes les escoles, sinó d'una alternativa amb línies comunes on es destaca: la jornada de set hores; l'existència d'un horari per a organització de tallers i un altre per a l'organització en classes per nivell i per grau amb el mestre referent a càrrec; l'existències d'un espai per a esmorzar i un altre de joc lliure. No obstant això, més enllà d'aquestes línies comunes, cada escola pensarà els tallers que vol desenvolupar, en base a les característiques del context en el qual es troba, a les fortaleces i debilitats que s'hagin detectat en els aprenentatges dels alumnes, als interessos dels nens i a les possibilitats existents segons l'oferta de professors de la zona¹¹. A continuació reproduïm algun testimoni d'escola que reflecteix el grau d'autonomia dels centres alhora de prendre decisions sobre organització i contingut a treballar:

"Hemos promovido las tutorías entre pares, propuestas pensadas para pequeños grupos, desarrollo de trabajos en equipo dentro y fuera del local escolar con participación de otros actores, agrupamientos flexibles que permitan utilizar diferentes criterios para

11 Cada escola és l'encarregada de seleccionar el seu equip de professionals amb el compliment dels requisits curriculars establerts segons normativa.

focalizar en alumnos con algún obstáculo en el aprendizaje, el trabajo en estaciones y la propuesta de taller tanto como la rotación de maestros han sido algunas de las decisiones.

No todas dieron el resultado esperado, pero siempre pudimos revisar la situación y construir a partir de ello. Otras, fueron para nuestro centro verdaderas innovaciones que impactaron positivamente, la flexibilización en la conformación de los grupos integrándolos en multinivel y la frecuencia variable de la integración prevista, se cuentan entre las mejores decisiones.

Se aprovechan todos los momentos y espacios como móviles de aprendizaje; en el horario del comedor se busca crear un ámbito propicio favoreciendo a la formación de hábitos de higiene, de alimentación y pautas culturales, convirtiéndolo en un espacio más de aprendizaje, potenciando la vida social compartida.

Los talleres fueron elegidos atendiendo a la formación de los maestros que estaban dispuestos a ser talleristas pensando en que se complementen con los seleccionados para ser elegidos por profesores especiales. Dentro de la estructura de trabajo, en nuestra escuela realizamos un calendario semanal buscando distribuir los diferentes talleres, coordinados con todos los docentes para lograr propuestas más contextualizadas". (Escuela N°19)¹².

Un altre element que caracteritza aquestes escoles és l'ús flexible de l'espai. Perquè, per a la seva transformació a Temps Estès, cal que la capacitat del local, sigui suficient per a albergar a tot el alumnat durant les set hores sense grans possibilitats d'ampliació, més enllà del que significa condicionar una classe o un espai per al menjador. I així ho han de fer constar al Projecte de Transformació.

Això es tradueix en la necessitat de fer un ús més flexible i creatiu de l'espai per intentar solucionar les aparents restriccions inicials que poguessin sorgir. En aquest sentit, una de les característiques de les Escoles de Temps Estès és que no tenen espai fixos o d'usos exclusiu sinó que el que en un torn és un espai per a la dansa en un altre torn pot ser el lloc on es realitza una reunió amb pares o funciona una biblioteca mòbil. A més, el fet que la proposta estigui travessada per l'art i en molts casos per arts visuals, és motiu perquè els alumnes guiats pels seus professors realitzin un condicionament de l'espai des de l'estètica i l'expressió. Des de la perspectiva del propi projecte, això enforteix el vincle amb el lloc que els acull, la cura i preservació del mateix per els mateixos alumnes¹³.

"El obstáculo se convirtió para los maestros de la Escuela en un promotor de nuevas ideas para la toma de decisiones.

¹² Testimoni recollit a Extender el tiempo en la Escuela. Innovar, mejorar y contruir un formato. CEIP 2014. Montevideo. Disponible en línia: <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

¹³ Carassus, Adriana (Coordinadora de centres educatius de Temps Estès): "Una escuela que acompaña" a Extender el tiempo en la Escuela. Innovar, mejorar y contruir un formato. CEIP 2014. Montevideo. Disponible en línia: <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

Algunos ejemplos de ello:

- El comedor escolar con escaso espacio físico, es para los docentes el lugar de la socialización, apreciado como lugar de crecimiento en la interacción.

- El hecho de haber decidido que los alumnos almuerzen en el aula con el fin de optimizar el tiempo al mediodía, ya que se evitan los múltiples turnos necesarios para que todos los alumnos almorzaran, hace que se visualice al salón de clase como un espacio familiar que facilita nuevas relaciones entre docente - alumnos y alumno - alumno. Ello ocurre pese a que, es necesario trasladar las bandejas hasta el piso superior y este hecho podría generar rechazo.

Estas decisiones tomadas en pos de adaptar espacios inadecuados a otras funciones, pueden convertirse en aciertos en cuanto a satisfacer otras necesidades como en nuestra Escuela permitiendo la identificación con los procesos y favoreciendo los sentimientos de pertenencia" (Escuela N°7)¹⁴.

Finalment, l'autonomia de les escoles es complementa amb la inserció a la comunitat. Per una banda, l'elecció del projecte educatiu ha d'estar en consonància i harmonia amb els interessos de la pròpia comunitat on s'insereix l'escola transformant-se així en un referent cultural de la comunitat. Així, són comunes les exposicions, representacions i actes festius on tota la comunitat és convidada o fins i tot participa del seu desenvolupament. A més, hem de recordar que per al propi Projecte de Transformació és necessari comptar amb el registre d'acceptació de totes les famílies de l'alumnat. A continuació, el testimoni d'una escola ens dóna pistes de com treballen la integració en la comunitat:

"En una población tan pequeña, la comunidad toda se vincula muchas veces con la actividad de la Escuela, pero los actores sociales más cercanos son las familias. Integrarlas para llegar a la real participación fue una preocupación. Se implementaron diversas estrategias, entre ellas: unificar criterios en cómo ayudar a los niños en el proceso de aprendizaje, motivando a los padres para que se integren en las actividades en el aula, organizando talleres para fortalecer la valoración del acompañamiento de los familiares.

Además de ello, hemos promovido la relación con otras Instituciones como la Policía local, la Seccional Policial, el Centro

¹⁴ Testimoni recollit a Extender el tiempo en la Escuela. Innovar, mejorar y contruir un formato. CEIP 2014. Montevideo. Disponible en línea: <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

MEC, odontólogos, doctores y el Club de Abuelos, los cuales han colaborado con diferentes charlas informativas para alumnos y pedres" (Escuela N°19)¹⁵.

El Consejo de Educación Infantil y Primària del que depenen les escoles compta amb inspectors de primer i segon ordre que són els encarregats de fer el **monitoratge constant de la proposta**, dels resultats que es van obtenint i de les dificultats que van sorgint. Aquesta figura és la responsable d'estar alerta a tots els imprevistos i necessitats que apareguin al llarg de l'any i també d'analitzar l'evolució per promoure els ajustos necessaris. Paral·lelament, com a recolzament també s'ofereix formació al personal docent en modalitat de cursos de 100 hores, la meitat presencial i l'altre a distància¹⁶.

Finalment existeix la figura del Coordinador de Temps Estès que actualment ostenta un inspector de Grau II. Les seves funcions es resumeixen en dos grans àrees:

1. realitzar coordinacions amb els diferents involucrats a nivell nacional (Inspectors Departamentals, zonals, Divisió d'Arquitectura, Divisió de Planejament Administratiu, PAE) que doni continuïtat a l'estudi de les futures transformacions d'escoles a la modalitat de Temps Estès
2. realitzar les articulacions que corresponguin a nivell nacional, per generar l'enfortiment de la proposta educativa a les Escoles de Temps Estès de tot el país que permeti construir una identitat que les singularitzi.

LES SALES DOCENTS DE COORDINACIÓ ENTRE PROFESSIONALS

L'ingrés d'un Centre Educatiu a aquest projecte porta implícita la necessitat de monitoratge, adaptació i adequació així com les adaptacions necessàries al context. Apareix la Sala Docent o de Coordinació com l'espai privilegiat per a la construcció col·lectiva del projecte. Més enllà de l'espai físic, es tracta d'un espai de treball conjunt entre tots els professionals que estipula un temps obligatori (2 hores setmanals) per anar prenent decisions sobre el funcionament del centre. Tot plegat en el marc del Programa d'Educació de Inicial i Primària però donant senyals reals d'autonomia. Això marca una diferència significativa respecte al model tradicional d'escola uruguaiana on la manca d'espais de coordinació dificultava un treball conjunt i tractament holístic dels alumnes.

"Pensar en la etapa anterior a trabajar en la propuesta de Tiempo Extendido es recordar una Escuela donde cada maestra desarrollaba su labor desconociendo lo que en otros

15 Testimoni recollit a Extender el tiempo en la Escuela. Innovar, mejorar y contruir un formato. CEIP 2014. Montevideo. Disponible en línia: <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

16 <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

grados otros docentes abordaban. En ese tiempo la coincidencia en la temática era por mera casualidad. La circulación de conocimientos no era habitual y los espacios para el intercambio y la coordinación inexistentes. La labor era en solitario, y la realidad, se reduce a los límites áulicos" (Escuela N°76) ¹⁷.

Un dels aspectes que marquen la qualitat del Temps Estès, té a veure amb la integralitat de la proposta. Tant el treball en els tallers com la proposta en les classes, han de tenir vinculació i contribuir al procés integral d'adquisició de continguts per part dels alumnes. La Sala de Coordinació és l'espai on els diferents integrants de l'equip docent fan les seves aportacions i reben les de la resta dels companys. També apareix la possibilitat d'avaluar els alumnes des de diferents òptiques i en diferents modalitats. Els alumnes poden així ocupar un lloc més singular i l'ensenyament és més personalitzat.

La diversitat de l'equip docent que integra aquesta proposta educativa fa especialment rellevant la necessitat d'aquests espais de coordinació. La presència d'aquests nous professionals, especialistes en el camp disciplinari o tècnic concret dels tallers però sense formació pedagògica, mobilitza una institució que per primera vegada compta amb docents sense carrera docent. Aquest fet, obliga a l'escola a pensar-se com un tot, en el qual tots interactuen des de la coordinació de les decisions i es nodreixen aprenent els uns dels altres. Això no està exempt de complicacions perquè són moltes les escoles que asseguren que això va tenir les seves dificultats als inicis de la transició.

Alguns dels temes que es treballen a les sales de coordinació són¹⁸:

Aspectes operatius i organitzacionals

- Organització dels torns, horaris i espais
- Agrupaments per nivells, edats o interessos
- Materials i mobles

Funció pedagògica

- Acords per avaluar als alumnes de forma integral de forma de tots els camps de coneixement tinguin participació
- Responsabilitat i tipus d'intervenció de cada docent per treballar conductes inadequades
- Transversalitat dels continguts
- Reflexions sobre la pràctica i planificació sobre situacions d'aprenentatge.

¹⁷ Testimoni recollit a Extender el tiempo en la Escuela. Innovar, mejorar y contruir un formato. CEIP 2014. Montevideo. Disponible en línia: <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

¹⁸ Temes extrets de diferents testimonis d'escoles que es recullen a Extender el tiempo en la Escuela. Innovar, mejorar y contruir un formato. CEIP 2014. Montevideo. Disponible en línia: <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

- Incorporació de tecnologies a l'aula

Formació continua

- Mostres culturals
- Classes obertes
- Explicació d'altres experiències
- Lectura i anàlisi bibliogràfic
- Oferta formativa per a docents

Els temes que es treballen a la Sala de Coordinació no difereix tant entre escoles com respecte a l'antiguitat del projecte. Durant els dos primers anys de transició, especialment el primer, la Sala de Coordinació està centrada en la part més operativa i d'organització. La multitud d'imprevistos, situacions noves, mancances de personal i materials acaparen de tal manera el temps de treball que moltes vegades els professionals es veuen obligats a fer servir els temps de descans i patis per continuar treballant aquests temes. Tots ells temes fonamentals per poder afermar la proposta però que deixen pas, a partir del 3er anys, a centrar el tema d'interès i el treball conjunt en el camp més pedagògic. Per aquelles escoles més antigues, els anys subsegüents també es destinen a la formació continua dels professionals i a la millora de la dinàmica de la pròpia Sala Docent per optimitzar al màxim el temps i aconseguir major aprofundiment dels temes.

INCLUSIÓ I PERSONALITZACIÓ DELS ITINERARIS

L'Escola de Temps Estès és un model pedagògic que aposta clarament per la potenciació de les intel·ligències múltiples. En models anteriors el pes requeia en el compliment dels continguts curriculars prioritaris sense atendre les trajectòries escolars personals. Amb aquest nou model el respecte a l'alumne permet que cada infant desenvolupi el seu potencial en el camp de coneixement on tingui més habilitat per aprendre.

"...solamente dando a cada alumno lo que requiere para su avance, se puede asegurar que trabajamos para la equidad. ... Avanzar en inclusión es avanzar en actitudes de respeto, tolerancia y solidaridad; educar en valores, aunque los valores no solo se enseñan, se viven; es aprender a convivir conviviendo" (Escuela N°19)¹⁹

Això s'aconsegueix amb la incorporació d'altres matèries i tallers fins al moment no contemplats, això sí, amb un caràcter curricular i on els professionals que les imparteixen gaudeixen d'un estatus equivalent al dels mestres. En aquest sentit, i a diferència del que havia estat la història d'Educació Primària a Uruguai, on la responsabilitat sempre va estar en mans de mestres, el Projecte de Temps Estès obre una alternativa a

19 Testimoni recollit a Extender el tiempo en la Escuela. Innovar, mejorar y contruir un formato. CEIP 2014. Montevideo. Disponible en línia: <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

docents no mestres o sense formació pedagògica de ser únics responsables dels grups que li siguin assignats segons el cronograma durant l'horari en què es desenvolupa el mateix.

La modalitat de Taller també assegura el respecte pels ritmes personals d'aprenentatge, i atén les intel·ligències múltiples des de la proposta. La varietat de camps de coneixement que es proposen, permet que els alumnes puguin destacar-se en algun d'ells, augmentant així la seva autoestima i seguretat en si mateix. Els alumnes desenvolupen a partir del funcionament dels Tallers conductes autònomes a causa a la necessitat de prendre decisions permanentment. En aquest sentit hi participen assíduament en activitats de comunicació a la comunitat sobre el que s'ha fet, activitats de les que són protagonistes.

El coneixement artístic ha estat l'opció escollida per moltes escoles per definir els seus projectes pedagògics i per considerar-se un camp respectuós amb la singularitat i la diversitat. El coneixement artístic afavoreix el respecte a les intel·ligències múltiples facilitant i reforçant l'aprenentatge de diversos continguts que també porten al desenvolupament d'habilitats cognitives, d'aptituds i actituds davant el aprenentatge. També permet afirmar la seva personalitat, fomentar les relacions afectives amb els companys i mestres i, en definitiva, que els infants gaudeixin d'una activitat d'oci i aprenentatge.

La utilització d'aquest recurs es considera una bona estratègia quan la lectura i la escriptura, vehicles habituals del coneixement a l'escola, no semblen ser eines vàlides per alguns infants que presenten dificultats d'aprenentatge. Així mateix aporta experiències significatives que permeten posar en pràctica aquells coneixements i habilitats que es treballen a les matèries més tradicionals.

“Cuando un alumno es atraído al taller de Arte, el docente puede «llevarlo» hacia la lectura, para investigar técnicas, registrar procedimientos, dando cuenta así del aprendizaje de la lectura y la escritura; o trabajar mediciones, cálculo, proporciones y ahí estará enseñando lengua y matemáticas a partir del arte” (Escuela N°243) ²⁰.

20 Testimoni recollit a Extender el tiempo en la Escuela. Innovar, mejorar y contruir un formato. CEIP 2014. Montevideo. Disponible en línia: <http://www.ceip.edu.uy/ctx-documentos>

D'aquesta forma, l'escola arriba a alumnes amb diferents habilitats per aprendre, potenciant el seu aprenentatge en una o altra àrea de coneixement. L'Escola de Temps Estès, tot el temps està ensenyant, està ensenyant a l'aula, al pati, al menjador i en totes aquelles rutines imprescindibles en les set hores que romanen en la institució.